

DET HUMANISTISKE FAKULTET
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Hvorfor er dansk svært at forstå?
Særlige forhold i dansk som gør det svært for andre
både at forstå og udtale.

Nina Grønnum
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Nina Grønnum: Fonetik og Fonologi - Almen og Dansk, 3. udg. - med cd-rom, København, Akademisk Forlag, 2005.

Nina Grønnum: "Why are the Danes so hard to understand?" in *Take Danish - for instance*. Linguistic studies in honour of Hans Basbøll presented on the occasion of his 60th birthday 12th July 2003 (eds.: H. Galberg Jacobsen, D. Bleses, T. O. Madsen and P. Thomsen), Odense University Press 2003, 119-130.

www.cphling.dk/pers/ng/presentations.html

Hindsgavl - 27. juli.2005 - Nina Grønnum 2

indledning

Hindsgavl - 27. juli.2005 - Nina Grønnum 3

test

kniv, knib!
lov, låg, lå
løbe, løve
koge
hedde, hede
kurre, kure
søg!, sø
sneg, sne
dug, duv!, du
tog, to

Hindsgavl - 27. juli.2005 - Nina Grønnum 4

løbe = løve
lov! = låg = lå
kæres = kærres = kagers = kaos
livet = liget; lavet = ladet
ødet = øget = øvet
geder = gedder
bure = burre = buer

Hindsgavl - 27. juli.2005 - Nina Grønnum 5

segmenter og prosodi

Hindsgavl - 27. juli.2005 - Nina Grønnum 6

de enkelte lyde

- mange vokaler **og** længdedistinktion
- ☀•svækkelse af konsonanter i stavelsens slutning
- stavelsestrukturen
- ☀•bortfald af svagtryks-e
- ændringer i ordet ved bøjning og afledning
- ☀•nyere udviklinger i udtalen

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

7

prosodien (tryk og tonegang)

- trykkets manifestation
- ☀•fravær af specifikke grænsesignaler
- ☀•fravær af obligatoriske sætningsaccenter
- ☀•fravær af lokale signaler i tonegangen om ytringens funktion
- ☀•stødet

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

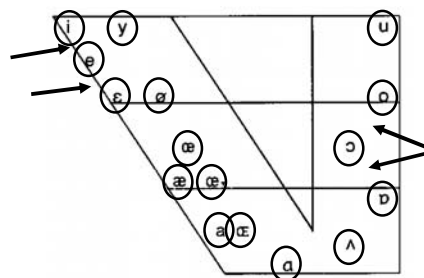
8

vokalerne

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

9

10 vokal fonemer - men 16 forskellige lyde

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

10

lange	korte
hvile	ville
mene	minde
pæne	penne
bane	bande
hyle	hylde
søle	sølle
høne	hønse
kule	kulde
ose	ost
såler	solder

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

11

konsonantsvækkelse

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

12

b d g v r svækkes i stavelsens udlyd

v > w efter vokal,

obligatorisk efter kort vokal: 'lov'
almindeligt efter lang vokal: 'knive'

b > w efter vokal,

selektivt og fakultativt: 'knibe' (= 'knive'),
men ikke f.eks. 'døbe'

g (> 'blødt g') > j efter fortungevokal (oblig.): 'dag'
> w efter bagtungevokal (oblig.): 'bog'

b d g v r svækkes i stavelsens udlyd (forts.)

d > 'blødt d' [ð] efter vokal (oblig.): 'gud, sød'

r > faryngal halv vokal [ɐ] efter vokal (oblig.):
'Per, mor'

r > ingenting efter lav vokal (oblig.): 'par, far, går' –
men først farves (faryngaliserers) vokalen

halvvokaler slettes i stavelsens slutning

g > j efter fortungevokal (oblig., jf. ovenfor)

j > ingenting efter /i e y ø/ (generelt):

sig = si; gøg = gø; syg = sy; veg = ve

almindeligt også efter /ɛ a/:

læg = læ; age = æ

"legestavning" i 1. klasse: tiå

halvvokaler slettes i stavelsens slutning (forts.)

g > w efter /u: o: ɔ:/, jf. ovenfor

v > w efter alle (korte) vokaler, jf. ovenfor

w > ingenting efter /u: o:/ (generelt):

dug = du; tog = to;

w > ingenting efter /ɔ/ (fakultativt):

læg = lov! = lå

andet

r-påvirkning, halvvokal bortfald, vokal-
længdeforskydninger

[^hbæ:ɐ] ??

'bære, bærer, bager, bæger', fordi

'-re, -er, -rer' > [ɐ] *

g > [j] > Ø efter fortungevokal

ɛ > [æ] foran [ɐ];

*tilsvarende: [^hkæ:ɐs] = 'kæres, kærres, kagers,
kaos', fordi kort /ɔ/ udtales [ʌ] (. [ɐ])

r-påvirkning, halvvokalbortfald, vokallængdeforskydninger (forts.)

['heðð] ?

'hede, hedde', fordi lang og kort vokal ikke længere skelnes foran [ð] – kan også falde sammen i den lange vokal: ['he:ð]

['k^hu:ɐ] ?

'kure, kurre', fordi lang og kort vokal ikke længere skelnes foran /r/ og falder sammen i lang vokal

r-påvirkning, halvvokalbortfald, vokallængdeforskydninger (forts.)

['læ:ð] ?

'lavet, ladet', fordi [(ð)əð] > [ð],

og fordi [w] nu også falder væk i positionen mellem fortungevokal og [ð]

på samme måde:

['li:ʔð] = 'livet, liget'

['lø:ð] = 'øde, ødet, øget, øvet'

r-påvirkning, halvvokalbortfald, vokallængdeforskydninger (forts.)

['lɑ:ð 'svɑ:ð]?

'lodde, loddet, løjet';

'svajet, svaret';

fordi /j/ tabes i diftongerne /aj øj/ foran 'blødt d'

r efter vokal falder væk i ubetonede optaktstavelser:

a(r)tikel, ba(r)barisk, pa(r)ti, ka(r)tofler, ma(r)kering, Ka(r)demommeby;

se(r)vere;

o(r)kester, repo(r)tage, so(r)tere (=sautere),

po(r)træt, no(r)mal, fo(r)mat, po(r)tion, fo(r)cere;

tu(r)né, vu(r)dere;

Tyr(r)kiet

det halvvokaliske [ɐ] (/r/) falder væk efter betonet [æ] og [œ]

færdig = fattig

hæрге = have

serve = save

børste > bø(r)ste; største > stø(r)ste

bø(r)nehje(r)teki(r)u(r)gi

stavelsestruktur

stavelsestruktur

i (central-)svensk skal en betonet stavelse indeholde en lang lyd

enten vokalen

vila, ana, klaga, sura

[ˈvi:lɑ ˈɑ:nɑ ˈklɑ:gɑ ˈsʊ:rɑ]

eller konsonanten

villa, Anna, flagga, surra

[ˈvil:a ˈan:a ˈflag:a ˈsʊ:r:a]

stavelsestruktur (forts.)

dansk har ikke lange konsonanter under tilsvarende betingelser

[ˈvi:lə ˈvila] hvile, villa ikke *[ˈvil:a]

[ˈæ:bə ˈɑbɑ] abe, Abba ikke *[ˈɑb:a]

[ˈmæ:sə ˈmasə] mase, masse ikke *[ˈmas:ə]

”lette” danske stavelser fylder ikke pladsen ud i et svensk rytmisk mønster og er derfor ikke så lette at identificere

tab af svagtryks-e

giver usikkerhed om antal stavelser i ordet

sammenlign med svensk:

komme

komma

mange

många

skole

skola

bage

baka

lige

lika

vekslinger i stammen

bøjning og afledning giver stammefinale vekslinger

ð ~ d fed, fedt;

w ~ f stiv, stift

w ~ b købe, købt

w ~ g koge, kogt

j ~ g steg, stegt

j ~ g ~ w bage, bagt, bagværk

prosodien

prosodien (tryk og tonegang)

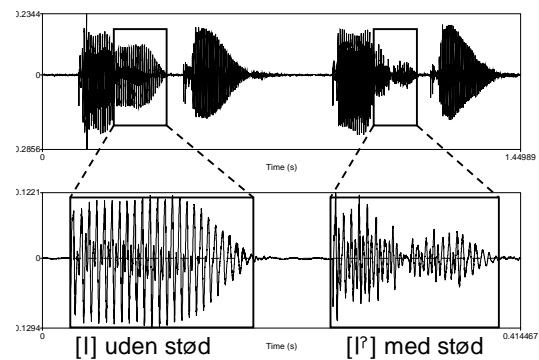
- trykkets manifestation
- fravær af specifikke grænsesignaler
- fravær af obligatoriske sætningsaccenter
- fravær af lokale signaler i tonegangen om ytringens funktion
- stødet

stødet

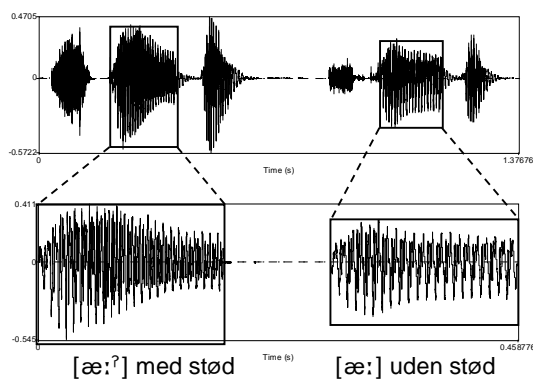
stødet er distinktivt

- [^hvi:ʔsʌ] viser (vb) [^hvi:sʌ] viser (sb)
 [^hvæ:ʔlɿ] hvalen (sb) [^hvæ:lɿ] valen
 [^hhu:ʔsø] huset (sb) [^hhu:sø] huset (vb)
 [^hhɛnʔe] hænder (sb) [^hhɛnɛ] hænder (vb)
 [^hmøʔe] Møller [^hmøle] møller

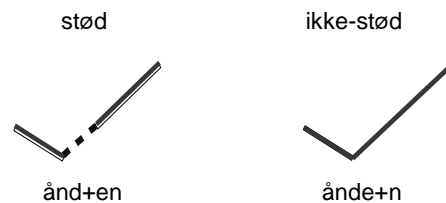
[^hʔɛlɔð] bæltet [^hʔɛlʔðəð] Bæltet

[^hsǰæ:ʔbɛ] [^hsǰæ:bɛ]

dansk stød (knirkestemme, laryngalisering)

"nøgne" (central-) svenske ordtoner

Akcent I

Akcent II

tonegang

grundtoneforløb: det akustiske korrelat til variationen i stemmelæbesvingningernes frekvens

talemelodi: grundtoneforløbet i tale uden skelnen mellem ikke-sproglige og sproglige aspekter

tonegang: talemelodiens **sproglige** aspekter

trykgruppemønstre: trykgrupper

Intonation: fraser og ytringer

sproglige aspekter

forskellige slags prominens

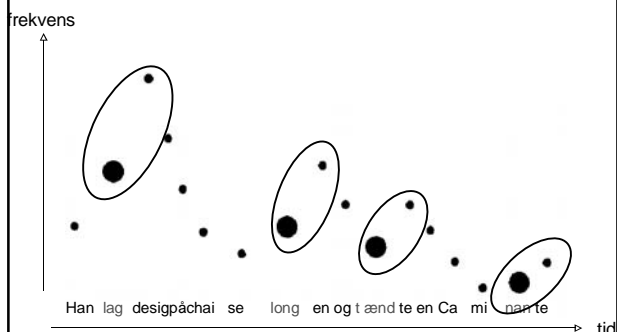
prosodiske grænser

ytringsmodalitet

pragmatisk funktion??

trykgruppemønstret

tonen stiger fra betonet til ubetonet stavelse

grænsesignal: final forlængelse

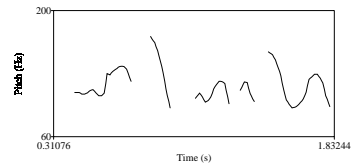
Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

43

Stockholm

Torbens system heter Kamma.

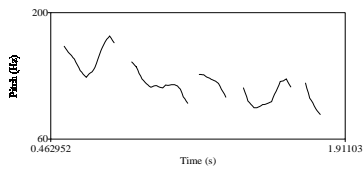
Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

44

Stockholm

Kamma kommer från Svaneke.

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

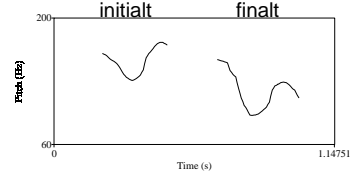
45

Stockholm

Kamma Kamma

0.27 sek 0.36 sek = + 33%

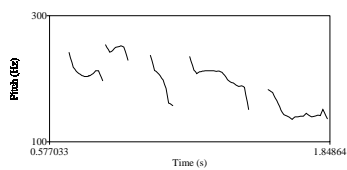
Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

46

København

Torbens søster hedder Kamma.

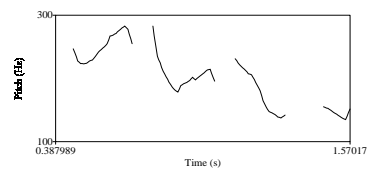
Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

47

København

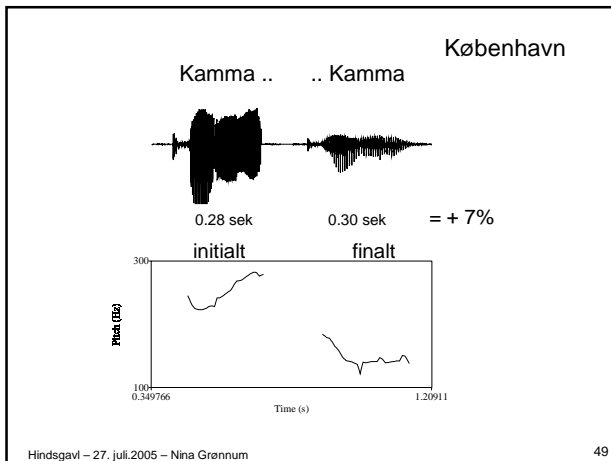

Kamma stammer fra Næstved.

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

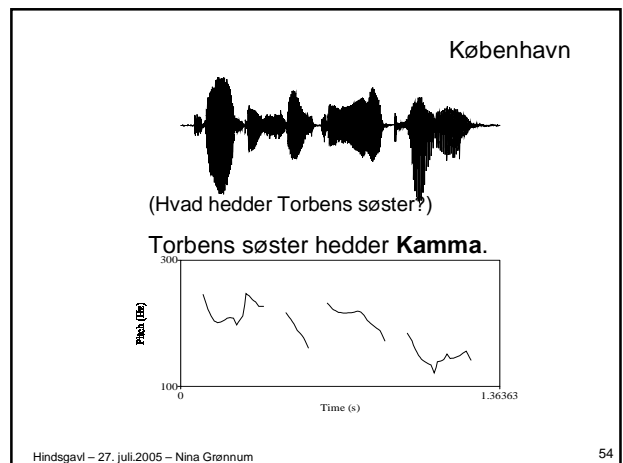
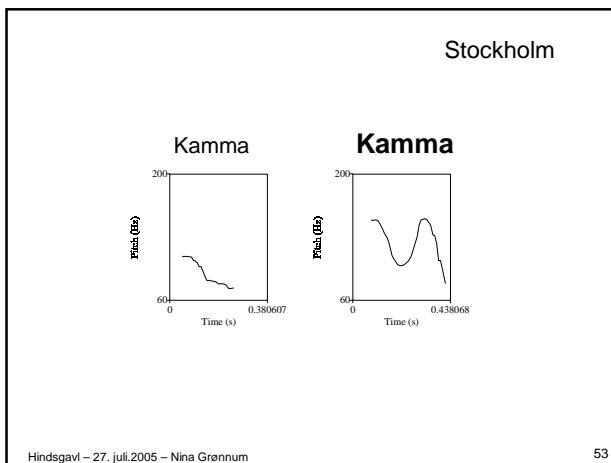
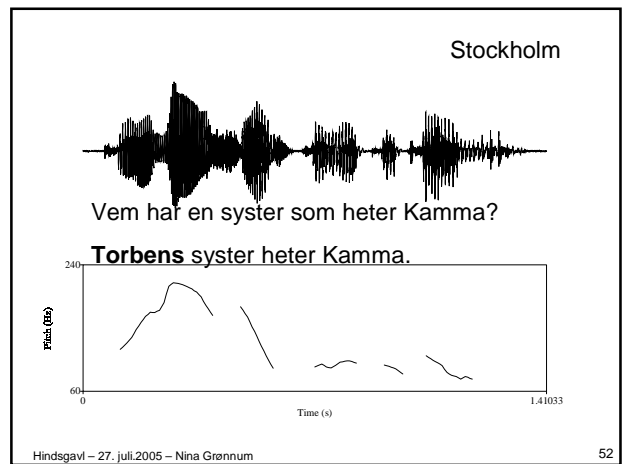
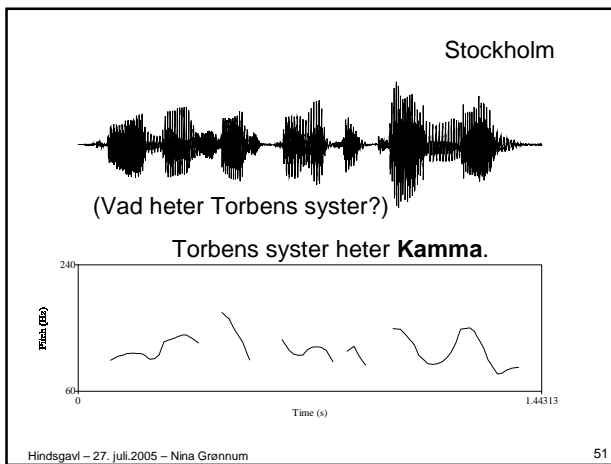
48

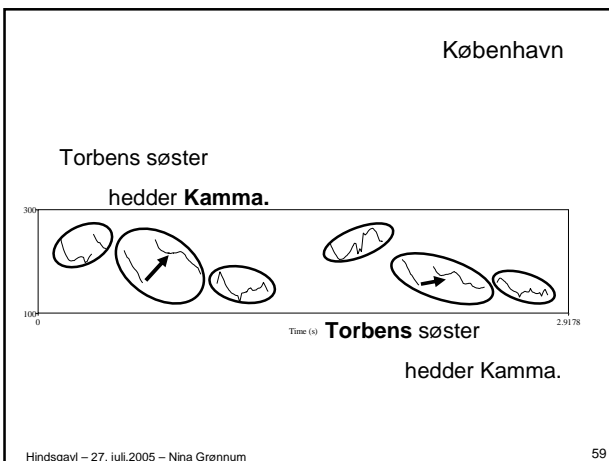
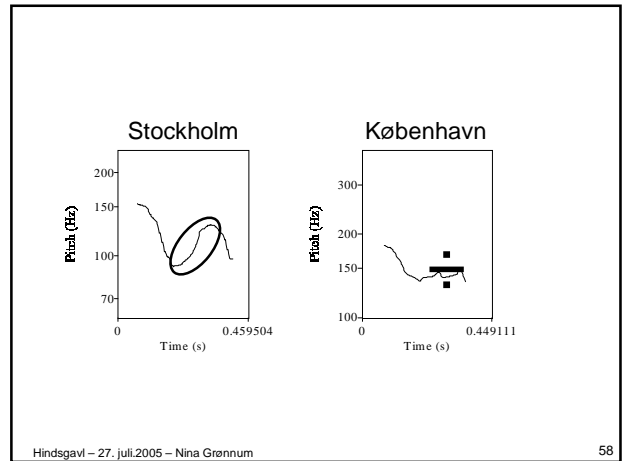
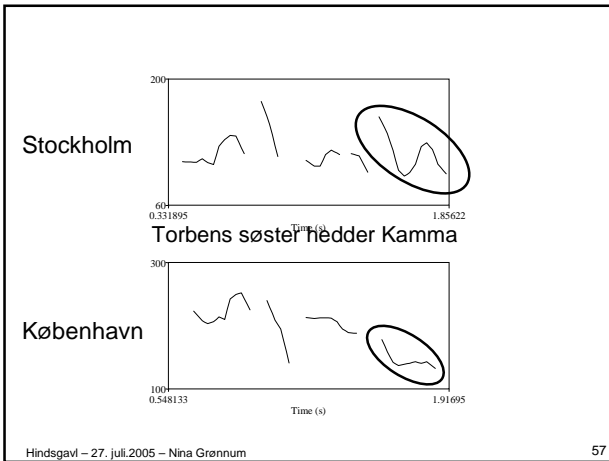
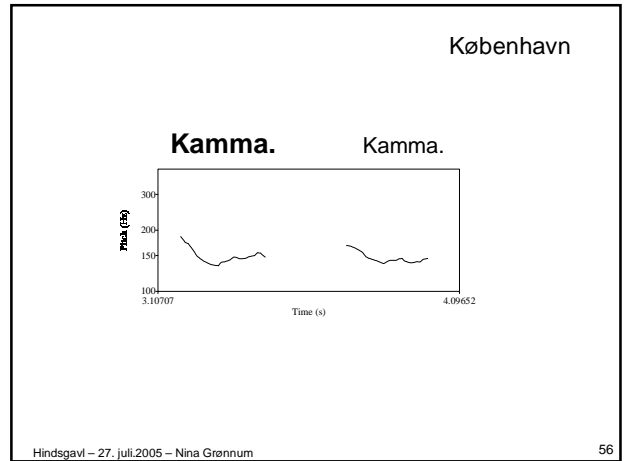
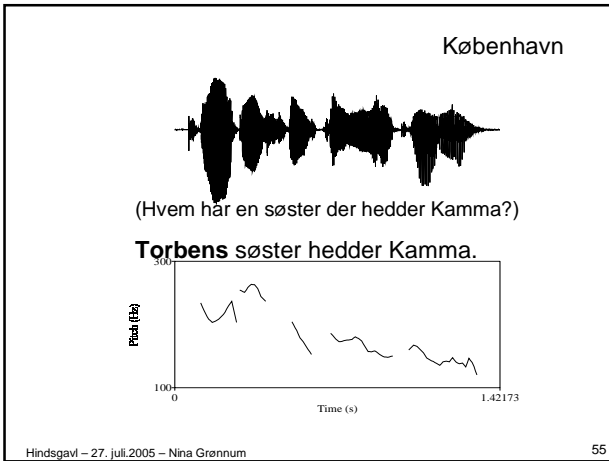

sætningsaccent

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum

50

intonation

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 60

D'you li ke Rod St e w a r t ?

Y e s I ' m p a r t i c u l a r l y f o n d o f h i s v o i c e q u a l i t y .

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 61

How d'you li ke Thom as Ham pson?

I ' m a f r a i d I d o n ' t k n o w h i m a l l t h a t w e l l .

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 62

København

Kofoed og Thorsen skal med rutebilen fra Fuglebjerg til Sorø klokken fire på tirsdag.

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 63

Bornholm

Kofoed og Thorsen skal med rutebilen fra Gudhjem til Snogebæk klokken fire på tirsdag.

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 64

Bornholm

København

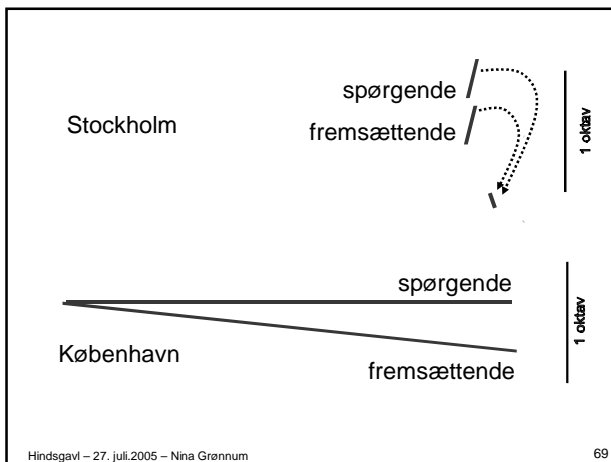
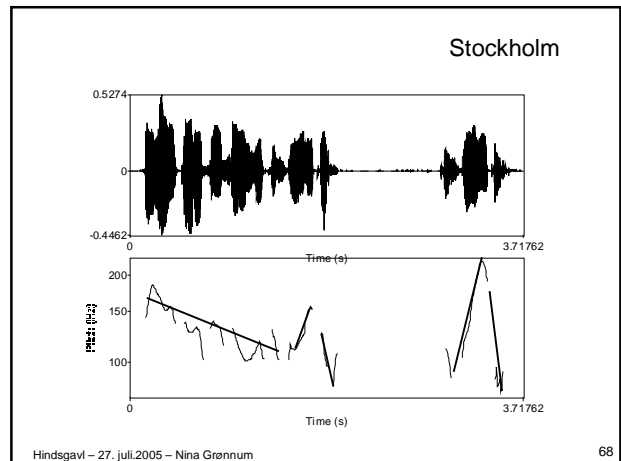
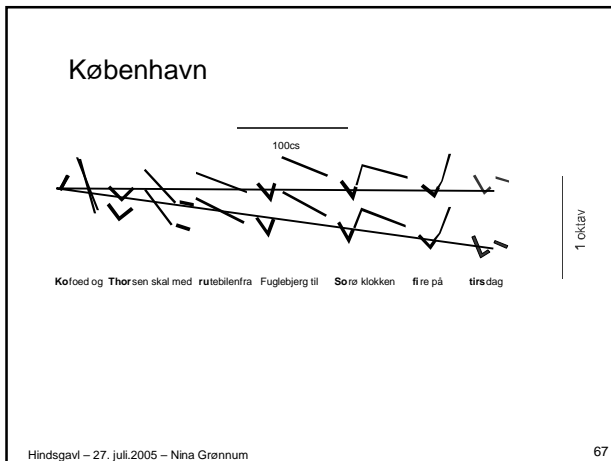
tirsdag

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 65

Stockholm

Kofoet och Torson ska med bussen från Gudhem till Snogebäck klokkan fyra på tisdag.

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 66

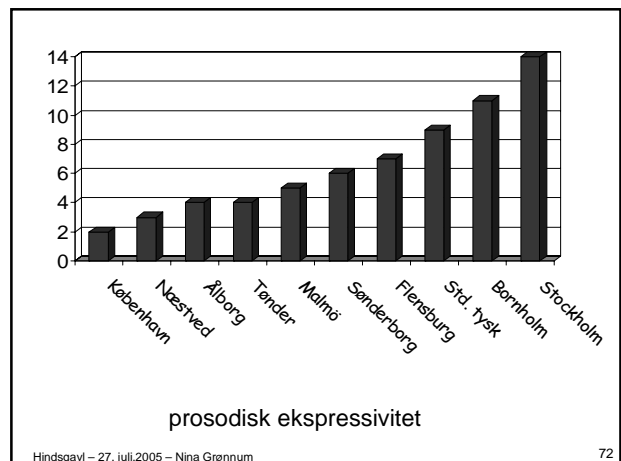

resumé

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 70

	dansk	svensk
svækkelse i stavelsens slutning	ja	nej
lette betonede stavelser	ja	nej
bortfald af svagtryks-e	ja	nej
bortfald af r	ja	nej
bortfald af halvokaler	ja	nej
længdeforskydninger	ja	nej
ordprosodi	stød	ordtoner
final forlængelse	nej	ja
obligatorisk sætningsaccent	nej	ja
signal for ytringens funktion	svagt og globalt	stærkt og lokalt

Hindsgavl – 27. juli.2005 – Nina Grønnum 71

besværlige enkeltlydlige forhold
og
ikke særligt udtryksfuld prosodi
gør dansk anderledes end svensk
og
iøvrigt svært at forstå (ikke bare for
svenskere)

The word 'finis' is written in a large, bold, black, sans-serif font. The letters are slightly slanted to the right. Below the word, there are several thin, parallel lines that create a shadow effect, suggesting the word is floating or casting a shadow on a surface.